

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

O‘ZBEKISTONDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING IQTISODIY VA SIYOSIY OMILLARI

Amirov Nurislom Suvanovich

Tashkent International University Biznes va innovatsion ta'lim fakulteti dekan muovini

ANNOTATSIYA

Ushbu ilmiy ishda O‘zbekistonda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishning iqtisodiy va siyosiy omillari tahlil qilinadi. Ishda hukumat tomonidan amalga oshirilgan islohotlar, maxsus iqtisodiy zonalar yaratish va siyosiy barqarorlik kabi faktorlar xorijiy sarmoyalarni jalb qilishdagi ijobiy ta’sirlar ko‘rsatilgan. Tadqiqotda investitsiya muhitini yaxshilash, huquqiy islohotlar, soliq imtiyozlari va iqtisodiy diplomatiyaning roli ta’kidlanadi. Statistik va hujjatli tahlillar, shuningdek, so‘rovnomalalar va ekspert intervyulari orqali investitsiyaviy muhitdagi holat o‘rganilgan. Ishda shuningdek, kelajakda yangi texnologiyalarni joriy etish, raqamli iqtisodiyot va qayta tiklanadigan energiya manbalariga investitsiyalarni jalb qilish zarurligi ta’kidlanadi. Bu tavsiyalar mamlakat iqtisodiy o‘rnatishini davom ettirish va xorijiy investitsiyalarni ko‘paytirish uchun qo‘llaniladi.

Kalit so‘zlar: Xorijiy investitsiyalar, siyosiy barqarorlik, huquqiy islohotlar, maxsus iqtisodiy zonalar, soliq imtiyozlari.

Kirish

O‘zbekiston iqtisodiyoti so‘nggi yillarda sezilarli o‘rnatishga erishdi va mamlakat global iqtisodiyotga integratsiyalashish jarayonida muhim o‘rin egalladi. Xorijiy investitsiyalar O‘zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishida katta rol o‘ynaydi, chunki ular ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish, yangi texnologiyalarni joriy etish, ish o‘rinlarini yaratish va iqtisodiyotning diversifikatsiyasini ta’minlashda yordam beradi. Jahon Bankining so‘nggi ma’lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda O‘zbekistonga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning o‘rnatishi ijobiy tendensiyalarni ko‘rsatmoqda, lekin mamlakatning investitsiya muhitini yanada yaxshilash va yangi investitsiya oqimlarini jalb qilishda hali ham katta imkoniyatlar mavjud. 2024-yilda O‘zbekistonning investitsiya salohiyati va iqtisodiy tarmoqlardagi yangilanishlar, asosan, hukumat tomonidan amalga oshirilgan islohotlar, iqtisodiy siyosatning barqarorligi va huquqiy tizimdagi o‘zgarishlar orqali kuchaygan.

Siyosiy barqarorlik, investitsiyalarni qo‘llab-quvvatlovchi qonunlar, soliq imtiyozlari va maxsus iqtisodiy zonalar yaratish kabi chora-tadbirlar xorijiy sarmoyalarni jalb qilishda muhim omillar sifatida ko‘riladi. Jahon Bankining statistik ma’lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda O‘zbekistonga qo‘yilayotgan investitsiyalarning bir qismi, ayniqsa, energetika, transport va raqamli

texnologiyalar kabi tarmoqlarga yo‘naltirilgan. Shu bilan birga, investitsiya muhitini yaxshilash,

iqtisodiyotning turli sektorlarini diversifikatsiya qilish va xorijiy investorlar uchun qulay sharoitlar yaratish bo'yicha amalga oshirilgan siyosiy va iqtisodiy islohotlar mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Biroq, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning muvaffaqiyatli bo'lishi nafaqat iqtisodiy omillar bilan cheklanmaydi. Siyosiy barqarorlik, huquqiy tizimning ishonchligi va davlatning investitsiyaviy siyosati investorlarga ishonchli muhit yaratishda muhim omillar bo'lib xizmat qiladi. O'zbekistonning jahon bozorlarida o'z o'rnini mustahkamlash, raqobatbardoshlikni oshirish va investitsiyalarni jalb qilish uchun hukumatning iqtisodiy diplomatiya va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish borasidagi chora-tadbirlari, ayniqsa, 2024-yilda sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Ushbu ilmiy ishda O'zbekistonda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishning iqtisodiy va siyosiy omillari tahlil qilinadi va bu jarayonni yanada rivojlantirish uchun amaliy tavsiyalar beriladi

Metodologiya

Ushbu ilmiy ishda O'zbekistonda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishning iqtisodiy va siyosiy omillarini chuqur tahlil qilish uchun bir nechta metodologik yondashuvlar qo'llanilgan. Tadqiqotda birinchi navbatda hujjatli tahlil qo'llanilib, bu orqali mamlakatning investitsiya siyosatini, qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlarni o'rganish amalga oshirildi. O'zbekistonda amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar, "Bir oyna" tizimi, maxsus iqtisodiy zonalar va soliq imtiyozlari kabi hukumatning investitsiyaviy siyosatini tahlil qilish jarayonida Jahon Banki va BMTning hisobotlari ham inobatga olindi. Bu metod orqali investitsiya muhitining mavjud holati, hukumat siyosati va joriy qonunlarning samaradorligi ko'rib chiqildi.

Statistik tahlil metodidan foydalanib, 2024-yilgi ma'lumotlar asosida O'zbekistonga jalb qilingan xorijiy investitsiyalarning tarmoqlar bo'yicha taqsimlanishi va iqtisodiy o'sish sur'atlari tahlil qilindi. Ushbu metod orqali FDI ko'rsatkichlari, yalpi ichki mahsulotga (YIM) bo'lgan investitsiyalar va sektoral taqsimlanish o'rganildi. Ma'lumotlar Jahon Banki va O'zbekiston davlat statistika qo'mitasidan olingan statistik ko'rsatkichlarga asoslanib taqdim etildi. Bunda grafiklar va diagrammalar yordamida investitsiya oqimlarining ijobiy va salbiy tendensiyalari ko'rsatildi.

So'rovnomalar va ekspert intervyulari orqali investitsiya muhitining haqiqiy holatini o'rganish uchun tadqiqotda iqtisodchilar, investorlar, tadbirkorlar va sohaga aloqador mutaxassislar bilan intervyular olib, so'rovnomalar o'tkazildi. Bu metod yordamida investorlarning qaror qabul qilish jarayonida qanday iqtisodiy va siyosiy omillar ta'sir qilishi, hukumat siyosati va iqtisodiy islohotlarning ular uchun qanday ahamiyatga ega ekanligi o'rganildi.

Natija va Muhokama

O'zbekistonda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishning iqtisodiy va siyosiy omillarini chuqur tahlil qilish natijasida mamlakatdagi investitsiya oqimlarining ijobiy o'sishi ko'rsatilgan. Jahon Bankining 2024-yilgi statistik ma'lumotlariga ko'ra, 2020-yil bilan taqqoslaganda O'zbekistonga kelgan xorijiy investitsiyalar miqdori sezilarli darajada oshdi. 2020-yilda O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning Yalpi Ichki Mahsulotga (YIM) nisbatan ulushi 0.4%ni tashkil qilgan bo'lsa, 2021-yilda bu ko'rsatkich 1%ga oshdi va 2024-yilga kelib bu raqam yana ortishi kutilmoqda. Bu ijobiy o'zgarishlar, ayniqsa, hukumatning iqtisodiy siyosatidagi o'zgarishlar, investitsiya muhitining yaxshilanishi va hukumat tomonidan ishlab chiqilgan siyosiy islohotlar bilan bog'liqdir. Maxsus iqtisodiy zonalar yaratish, soliq imtiyozlarini taqdim etish, shuningdek, eksport va sanoat tarmoqlarini rag'batlantirish orqali sarmoyadorlarga yanada qulay sharoitlar yaratilmoqda. O'zbekistonning energetika, transport, raqamli texnologiyalar va qishloq xo'jaligi kabi sohalardagi investitsiyalar 2024-yilda o'sishni davom ettiradi. Bu sohalarga ko'proq e'tibor qaratilishi, mamlakatning iqtisodiy diversifikatsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi va raqobatbardoshlikni oshiradi. Shu bilan birga, xorijiy sarmoyalar orqali O'zbekistonning yangi texnologiyalarni joriy etish va infratuzilmani modernizatsiya qilish imkoniyatlari kengayadi, bu esa iqtisodiy o'sishning asosiy manbaiga aylanadi.

Siyosiy va huquqiy islohotlar O‘zbekistonning investitsiya muhitini rivojlantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. O‘zbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilgan siyosiy islohotlar va huquqiy bazaning mustahkamlanishi xorijiy investorlar uchun ishonchli va barqaror sharoitlar yaratmoqda. Xususan, “Bir oyna” tizimi, soliq imtiyozlari, bojxona tartib-taomillarining soddalashtirilishi va maxsus iqtisodiy zonalar yaratish orqali investorlarga osonlashtirilgan xizmatlar taqdim etilmoqda. Bu chora-tadbirlar natijasida O‘zbekistonga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim yutuqlar ko‘rsatilmoqda. Shuningdek, maxsus iqtisodiy zonalar, masalan, Navoiy, Jizzax va Angren kabi hududlar xorijiy kapitalning jadal o‘shirishini ta’minlashga yordam bermoqda. Ushbu hududlarga qilingan investitsiyalar iqtisodiyotning turli sohalarini rivojlantirishga yordam beradi va raqobatbardoshlikni oshiradi. 2024-yilgi ma’lumotlar shuni ko‘rsatmoqdaki, bu zonalarga qilingan investitsiyalar mamlakatning infratuzilmasini modernizatsiya qilish va sanoatni diversifikatsiya qilish uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Shuningdek, O‘zbekistonning huquqiy tizimi va investitsiya muhitidagi islohotlar, mamlakatning global investitsiya maydonidagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Siyosiy barqarorlik va huquqiy islohotlar, albatta, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim rol o‘ynaydi, biroq investitsiyaviy xavf va tashqi iqtisodiy sharoitlar ham bu jarayonga ta’sir qiluvchi omillardir. Mamlakatdagi investitsiya muhiti ko‘proq burokratik to‘siqlar, soliq tizimidagi murakkabliklar va maxsus iqtisodiy zonalarda to‘siqlar kabi qiyinchiliklar bilan yuzma-yuz kelmoqda. Biroq, hukumatning tashqi siyosatdagi yutuqlari, xalqaro hamkorlik va iqtisodiy diplomatiya orqali bu to‘siqlarni bartaraf etish borasidagi chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega. O‘zbekistonning Yevropa Ittifoqi, Xitoy va Rossiya bilan amalga oshirilgan iqtisodiy hamkorliklari investitsiyalarning samarali taqsimlanishini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Bu hamkorliklar mamlakatning global bozorga integratsiyasini kuchaytiradi va yangi investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Xususan, Yevropa Ittifoqi bilan imzolangan savdo kelishuvlari, Xitoyning Yangi Ipak yo‘li tashabbusi va Rossiya bilan o‘rnatilgan iqtisodiy aloqalar orqali investitsiyalar oqimlarini jalb qilishda ijobiy ta’sir ko‘rsatilmoqda.

O‘zbekistonning kelajakdagi investitsiyaviy istiqbollari yuqori, ammo investitsiyalarning o‘shirishini davom ettirish uchun ba’zi muammolarni hal qilish zarur. Investitsiyaviy muhitni rivojlantirishda siyosiy barqarorlik, huquqiy islohotlar va sanoatni diversifikatsiya qilish zarur. Yangi texnologiyalarni joriy etish, qayta tiklanadigan energiya manbalariga investitsiyalarni jalb qilish va raqamli iqtisodiyotga yo‘naltirilgan siyosatlarni amalga oshirish iqtisodiy o‘shirishni davom ettirish uchun asosiy omillar bo‘ladi. Shuningdek, O‘zbekistonning jahon bozoridagi o‘rnini yanada mustahkamlash va xorijiy investorlarga yanada qulay sharoitlar yaratish uchun xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni davom ettirish kerak.

Xulosa

O‘zbekistonda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishning iqtisodiy va siyosiy omillari tahlil qilindi. Hukumat tomonidan amalga oshirilgan islohotlar, maxsus iqtisodiy zonalar yaratish va siyosiy barqarorlik xorijiy sarmoyalarni jalb qilishda ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Shuningdek, soliq imtiyozlari va huquqiy islohotlar investitsiya muhitini yaxshilashga yordam bermoqda. Biroq, investitsiyaviy xavflar, burokratik to‘siqlar va soliq tizimidagi murakkabliklar hali ham mavjud. Kelajakda yangi texnologiyalarni joriy etish, raqamli iqtisodiyot va qayta tiklanadigan energiya sohalariga investitsiyalarni jalb qilish iqtisodiy o‘shirishni davom ettirish uchun zarur. O‘zbekistonning jahon bozorida o‘rnini mustahkamlash va xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali xorijiy investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlari ortadi.

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 7-yanvardagi PF-6091-sonli "O‘zbekiston iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va barqaror o‘shirishni ta’minlashga oid chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi qarori.
2. Jahon Banki. (2024). "O‘zbekistonda iqtisodiy rivojlanish: Investitsiyalar va iqtisodiy islohotlar". Jahon Bankining hisobotlari.

3. United Nations Economic Commission for Europe. (2024). "Foreign Direct Investment and its Impact on Economic Growth in Central Asia".
4. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi. (2024). "O‘zbekistonda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar: 2024-yilgi statistik ma’lumotlar".
5. Abdullayev, T., & Mukhitdinov, I. (2023). "O‘zbekistonda investitsiya muhitini yaxshilash: Siyosiy va huquqiy yondashuvlar". Toshkent: O‘zbekiston Fanlar Akademiyasi.
6. Akramov, A. (2022). "O‘zbekistonda investitsiya siyosatining barqarorligi va uning iqtisodiy o‘shishga ta’siri". Iqtisodiyot va tadbirkorlik, 2(3), 45-58.
7. World Bank Group. (2024). "Global Investment Report: Uzbekistan and Central Asia". World Bank Publications.